

Szadura, Joanna / Żuk, Grzegorz

Konferencja na temat europejskich norm i wartości oraz językowego obrazu świata Słowian (Lublin 3-5 kwietnia 2008)

Etnolingwistyka 20, 435-436

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Joanna Szadur, Grzegorz Żuk

KONFERENCJA NA TEMAT
EUROPEJSKICH NORM I WARTOŚCI
ORAZ JĘZYKOWEGO OBRAZU ŚWIATA
SŁOWIAN (LUBLIN 3–5 KWIEŃNIA 2008)

W dniach 3–5 kwietnia 2008 r. w Lublinie odbyło się spotkanie naukowe dwóch zespołów naukowych pracujących nad problematyką wartości w języku. Współpracownicy niemieckiego projektu mającego centralę w Uniwersytecie Fryderyka Schillera w Jenie i wspieranego przez Fundację Volkswagena (pod nazwą *Normen- und Wertbegriffe in der Verständigung zwischen Ost- und Westeuropa* — [Normy i wartości w porozumieniu między wschodem i zachodem Europy]) spotkali się z Komisją Etnolingwistyczną Komitetu Językoznawstwa PAN, która swoje kolejne (szóste) posiedzenie poświęciła zagadnieniu wartości w językowym obrazie świata Słowian i ich sąsiadów. W czasie trzydniowych obrad referaty przedstawili badacze z krajów wschodniej i zachodniej Europy: Niemiec, Polski, Litwy, Ukrainy, Belgii, Rumunii, Rosji, Armenii i Włoch — przede wszystkim językoznawcy, ale również politolodzy, socjologzy i psycholodzy.

Całość zorganizowały wspólnymi siłami: Zakład Tekstologii i Gramatyki Współczesnego Języka Polskiego oraz Zakład Lingwistyki Stosowanej UMCS. Bardzo pomogli studenci polonistyki i lingwistyki stosowanej.

Największym zainteresowaniem referentów cieszyły się pojęcia dotyczące życia publicznego, a wśród nich DEMOKRACJA, której poświęcono aż pięć wystąpień. Mówiono o historii tego pojęcia w języku niemieckim z perspektywy lingwistycznej (Natalia Chumakova, Jena) i socjologicznej (Jörg Oberthür, Jena), o jego rozumieniu we współczesnym języku polskim (Monika Grzeszczak, Lublin) i jego definicjach w słownikach języka rosyjskiego (Aleksy Judin, Gandawa), a także o rozumieniu demokracji w dziełach Lenina i Trockiego (Oleg Poljakov, Wilno). Referaty łączył temat, ale zabrakło wspólnego mianownika metodologicznego,

bez którego — na co zwracali uwagę dyskutanci — trudno przeprowadzić badania porównawcze. W kolejnych wystąpieniach analizowano inne pojęcia zaliczane również do sfery publicznej, jak patriotyzm, nacjonalizm i szowinizm (Małgorzata Brzozowska, Lublin), naród (Monika Bednarczuk, Lublin-Chełm), suwerenność (Nina Gryshkova, Lublin), migracja (Gene Lefe, Lecce), wychowanie, edukacja, pokój (Hasmik Ghazaryan, Jerewan), odpowiedzialność (Olga Frolova, Moskwa), Kościół, edukacja (Elżbieta Trubilowicz, Lublin), a także pojęcia bliższe codziennemu doświadczeniu, jak np. dom (Jerzy Bartmiński, Lublin), rodzina (Iwona Bielińska-Gardziel, Lublin), kariera (Lubov Feoktistova, Jekaterinburg). Uczestnicy mieli również okazję wysłuchać wystąpień stawiających sobie za cel poszukiwanie metody badania wartości społecznych. Zajęli się tym: z perspektywy antropologii językowej — Michael Fleischer (Wrocław), a z perspektywy antropologii społecznej — Anna Horolets (Warszawa).

W miarę spójne metodologicznie były referaty lubelskiego środowiska etnolingwistycznego i osób z nim współpracujących, oparte na metodologii językowego obrazu świata w wersji reprezentowanej przez Jerzego Bartmińskiego, współgospodarza lubelskiej konferencji. Metoda ta polega na rekonstrukcji zbiorowych wyobrażeń „przedmiotów mentalnych” na podstawie trojkiego typu danych: pochodzących z systemu językowego (S), z badań ankietowych (A) oraz z tekstów (T) i zastosowaniu tzw. definicji kognitywnej. Efektem badań ma być odtworzenie zarówno podstawowych pojęć przynależnych do wspólnej bazy kulturowej, jak też pokazanie ich modyfikacji (profilowania) w dyskursach ideologicznych. Ten aparat pojęciowy stanowi propozycję wspólnego mianownika dla dalszych badań porównawczych, których celem jest odkrywanie zarówno różnic, jak też, a może przede wszystkim, podobieństw, pokazanie, co łączy, co może pomóc w porozumieniu się ludzi różnych języków i kultur w ramach europejskiej wspólnoty narodów, Wschodu i Zachodu kontynentu.

Druga część lubelskiego spotkania (sobota, 5 kwietnia 2008 roku) była dniem Komisji Etnolingwistycznej Komitetu Językoznawstwa PAN (dalej KE KJ PAN). Referat pt. *Jak badać*

językowo-kulturowy obraz świata Słowian i ich sąsiadów? wygłosili Jerzy Bartmiński i Wojciech Chlebda (tekst w tym tomie „Etnolingwistyki”). Referenci podkreślili „tożsamościowy” charakter badań etnolingwistycznych, wymagający prowadzenia badań porównawczych, postulowali powrót do koncepcji słownika aksjologicznego i językowej rekonstrukcji systemu wartości przyjmowanych przez wspólnoty i stowiących o ich tożsamości. W dyskusji Hanna Taborska podkreśliła potrzebę uwzględnienia „obszarów niepamięci” zbiorowej (np. „szmalcownictwo” w czasie wojny), Tomasz Rokosz postawił pytanie o realne istnienie wspólnoty słowiańskiej i o rolę w jej tworzeniu (też dzieleniu) języków sakralnych, cerkiewnego i łaciny; Jolanta Rudolph zwracała uwagę na specyficzne poczucie wspólnoty u emigrantów; Zbigniew Greń akcentował konieczność wyraźnego określenia *tertium comparationis* (język ogólny czy też terytorialne jego odmiany), Maciej Abramowicz pytał o granice etnolingwistyki traktowanej tożsamościowo.

Dyskusję panelową poświęconą perspektywom pracy nad językowym obrazem świata Słowian i ich sąsiadów rozpoczęli Aleksy Judin (Gandawa, Belgia), Michael Fleischer (Wrocław), Wojciech Chlebda (Opole) i Jerzy Bartmiński (Lublin). Przedstawili propozycje dotyczące projektu badawczego, którego przedmiotem byłyby przyjmowane przez wspólnoty narodowe wartości analizowane wedle jakiejś przyjętej wspólnie teorii i metodologii.

Po dyskusji, w której udział wzięli: Anna Engelking, Anna Burzyńska, Tomasz Rokosz, Zbigniew Greń, Małgorzata Brzozowska, Olga Frolowa oraz wszyscy czterej paneliści, usta-

lono, że: 1/ Projekt przyjmie nazwę *Językowo-kulturowy obraz świata Słowian na tle porównawczym*, a jego logo będzie EUROJOS. 2/ Projekt będzie afiliowany w Instytucie Sławistyki PAN w Warszawie, a funkcję sekretarza będzie pełnił dr Iwona Bielińska-Gardziel, pracownik IS PAN. 3/ Powstanie rada naukowa, która będzie konsultować jego realizację; gotowość pracy w radzie zgłosili: Jerzy Bartmiński, Wojciech Chlebda, Michael Fleischer i Aleksy Judin, zaproszeni zostaną też etnolingwiści z innych krajów, w tym koniecznie z wszystkich krajów słowiańskich, skupieni w Komisji Etnolingwistycznej działającej przy Międzynarodowym Komitecie Sławistów. 4/ W ramach ogólnego projektu EUROJOS będą realizowane szczególne zadania, nie tylko nad preferowanym na początek językowo-kulturowym obrazem wartości, lecz także np. nad słowiańskim antropokosmosem, konceptualizacją czasu i przestrzeni, funkcjonowaniem stereotypów narodowych; ważnym wydzielonym zadaniem w ramach ogólnego programu EUROJOS będzie rozpoczęty w Lublinie *Słownik stereotypów i symboli ludowych* (redagowany pod kier. J. Bartmińskiego i Stanisławy Niebrzegowskiej-Bartmińskiej).

Podstawą opracowania będą zarówno wyniki badań ankietowych (kwestionariuszowych) prowadzonych równoległe w różnych krajach europejskich (głównie słowiańskich), jak też dane wybierane ze słowników definicyjnych oraz czerpane z tekstów.

Wszyscy chcący uczestniczyć w projekcie mogą kierować deklaracje współpracy oraz tematy indywidualnych badań na ręce dr Iwony Bielińskiej-Gardziel (adres do korespondencji: sekretariat@ispan.waw.pl).